

Baltija — dainų švenčių kelyje

ANATOLIJUS LAPINSKAS

Dainų šventės, kaip tautos bendro dainavimo forma ir kartu viena valstybinio, patriotinio sąjūdžio aprašai, Europoje atsirado XIX amžiuje.

Kitose Europos valstybėse ši šventė taip ir liko antriniu kultūros reiškiniu, ir po truputį išnyko, o Baltijos šalyse ši tradicija išsivystė ir ryškiausiai tautinės savimonės ir saviklovos manifestacijos formą. Kiekvienoje šių šalių ji buvo skirtinga, tačiau bendras bruožas – aktyvi tautinio identiteto išraiška, konsoliduojanti tautą jėga – buvo ne tik svarbus tautinės kultūros formavimo elementas, bet ir tarsi slapta okupacijų laikotarpio ginklas nepriklausomybės siekiams ginti.

2003 m. lapkričio 7 dieną UNESCO paskelbė Estijos, Latvijos ir Lietuvos Dainų šventes Žmonijos žodinio ir nematerialaus kultūros paveldo šedevrais. Nominacinės bylos veiksmas plane buvo numatyta surengti bendrą trijų šalių konferenciją dainų švenčių klausimais. Ji įvykis 2005 m. vasario 18–19 d. Taline.

Konferencijai bus pateiktas bendras dokumentas apie Baltijos šalių Dainų šventes – istoriją, statistiką, pasirengimą šventei, biudžetą, organizacines bei dalyvių paskatos priemones. Konferencijoje bus taip pat nagrinėjami pozityviai ir faktoriai, dėl kurių gali kilti grėsmė

Dainų švenčių tradicijoms ir plėtrai.

Baltijos šalių dainų švenčių tradicijos

Ilgiausių dainų švenčių istoriją turi Estija. 1869 m. Tartu mieste įvyko pirmoji Estijos dainų šventė. Masinis liaudies šokių šokėjų pasirodymas 1934 m. Estijos sporto žaidynėse laikomas pirmąja Estijos šokių švente. Pernai, 2004 m., Taline įvyko jau XXIV nacionalinė dainų ir XVII šokių (jos skaičiuojamos atskirai) šventė. Nacionalinės dainų ir šokių šventės vyksta kas penkeri metai – kiekvieno dešimtmečio 4-aisiais ir 9-aisiais metais. Jie sutampa su apvaliomis tradicijos pradžios jubiliejais datomis.

Latvijoje Rygos latvių draugijos pastangomis 1873 m. įvyko pirmoji Latvijos dainų šventė. 1937 m. Rygoje vykusio Aizsargų liaudies šokių ir gimnastikos šventė laikoma pirmąja Latvijos šokių švente. Užpernai, 2003 m., įvyko XXIII nacionalinė dainų ir XIII šokių šventė. Latvijos šventės vyksta kas 5 metai – pažymint apvalias pirmosios šventės datas.

Ketininum surengti Lietuvoje dainų šventę buvo 1906 ir 1914 m., tačiau dėl įvairių priežasčių pirmoji dainų šventė įvyko tik 1924 m. Kaune. 2003 m. įvykusio šventė – šešioliktoji. Lietu-

vos šokių švenčių tradicijos pradžia laikoma 1937 m. įvykusio „Jaunosios Lietuvos“ draugijos šventės, kurios metu įvyko masinis liaudies šokių šokėjų pasirodymas. Iki šiol Lietuvoje įvyko 12 šokių švenčių. Lietuvos dainų šventės vyksta kas ketveri metai, 2002–ųjų šventė buvo nukelta į 2003–čiuosius, Mindaugo kartavimo 750 metų jubiliejais metus.

Skatinant jaunimo tautinę brandą, visose Baltijos šalyse vyksta moksleivių dainų ir šokių šventės. Estijoje jos rengiamos nuo 1962 m. ir vyksta kiekvieno dešimtmečio 2-aisiais ir 7-aisiais metais, artimiausia – dešimtoji šventė įvyks 2007 m. 1960 m., kaip atskira savarankiška šventė, įvyko Latvijos moksleivių dainų ir šokių šventė. Iki šiol įvyko 8 tokių švenčių. Lietuvos moksleivių dainų ir švenčių pradėtos rengti 1964 metais. Iki šių dienų surengtos 7 moksleivių dainų ir šokių šventės. Artimiausia moksleivių dainų šventė įvyks 2005 metais.

1956 m. Tartu mieste prasidėjo nauja tradicija – Baltijos šalių studentų dainų ir šokių šventė „Gaudeamus“. 2004 m. Rygoje įvyko XIV „Gaudeamus“ šventė.

Beveik po 40 metų, 1995 m. Rygoje gimė dar platesnio geografinio masto tradicija – Šiaurės ir Baltijos šalių dainų šventės. Iki šiol įvyko 4 šventės – Latvijoje, Švedijoje, Norvegijoje ir Lietuvoje.

vidurdienio iki vidurnakčio tą dieną Talino Rotušės aikštėje skambėjo dainos, sukosi šokių rateliai – čia vyko folkloro muzikos diena. Vėlyvą vakarą į aikštę atkeliavo per visą Estiją nešta Dainų šventės ugnis.

Liepos 2 d. Kalevo stadione iš pradžių įvyko šokių šventės generalinė repeticija, dalyvaujant žiūrovams, o vakare – pirmasis šokių šventės koncertas. XVII šokių šventėje dalyvavo 400 šokių grupių, iš viso apie 8,000 šokėjų, trečdalią jų sudarė moksleiviai. Dalyvavo keturios užsienio estų grupės iš Švedijos, JAV, Kanados, taip pat keturios grupės iš kaimyninės Latvijos. Šokių šventės tema – „Tegul žaliuoja Estijos miškai“.

Liepos 3 d. Kalevo stadione numatytas dieninis šokių šventės koncertas dėl lietaus neįvyko. Popiet, jau išsigiedrijus, vyko dainų šventės dalyvių eitynės į Dainų švenčių lauką (apie 5 km), o vakare įvyko dainų šventės koncertas. Jame dainavo (estiškai!) ir užsienio chorai iš Kanados, JAV, Rusijos, Suomijos, Ukrainos ir Norvegijos. Koncerto finale skambėjo Triumfo choras iš operos „Aida“.

Liepos 4 d. 1 v. p.p. prasidėjo antrasis Dainų šventės koncertas. Jis truko per penkias valandas, jame buvo dainuojamos tradicinės dainų švenčių dainos. Vakare įvyko trečiasis šokių šventės koncertas Kalevo stadione.

Latvija

Dainų švenčių struktūra

Visose Baltijos šalyse dainų šventės paprastai vyksta liepos pirmąją savaitę. Tačiau kiekviena jų turi savus, tradicinius, tik tai tautai būdingus ypatumus, akcentus. Kokie meniniai renginiai buvo sumanyti Baltijos šalių 2003 ir 2004 metų dainų šventėse, kokios buvo jų sudėtinės dalys? Susipažinkime su Baltijos švenčių eiga smulkiau.

Estija

Estijos 2004 m. Dainų šventė buvo, kaip visada, dalykiška, racionali, galima sakyti – rami, be jokios protekcinės ir netgi be prokuratoriaus, apšviečiančių Dainų šventės estradą ar stadioną.

Šventė prasidėjo 2004 m. liepos 1 dieną (ketvirtadienį). Nuo

Latvijos 2003 m. dainų šventė buvo įspūdinga renginių gausa, atlikėjų ir publikos susiklausymu, bendru visos tautos entuziazmu.

Birželio 27 d., penktadienį, Rygos Kipsalos parodu centre buvo atidaryta taikomojo ir vaizduojamojo liaudies meno paroda. Birželio 29–ąją, sekmadienį, vyko tradicinė Petrinii muge, iškilmingas Dainų šventės vėliavos pagerbimas ir iškilminga vėliavos nešimo procesija nuo Rygos latvių draugijos būstinės į Domo katedrą, kurioje įvyko sakralinės muzikos koncertas. Vakare Domo aikštėje įvyko Dainų šventės atidarymo ceremonija.

Birželio 30 d. prasidėjo pučiamųjų orkestrų ir šokių grupių konkursai, o vakare Domo aikštėje įvyko vokalinės simfo-

Lietuvos dainų šventė „Skambėkite kanklės“ 2004 m.

ninės muzikos koncertas. Liepos 1 d. tęsėsi pučiamųjų orkestrų ir įvyko chorų konkursas, Kipsalos parodu centre skambėjo koklių muzika, Domo aikštėje savo išmones rodė mėgėjų teatrai, o vakare Kipsaloje dar įvyko tautinių kostiumų konkursas, po kurio folkloro ansamblių parodė „Latviškų vestuvių“ programą. Tą patį vakarą buvo įteikti apdovanojimai chorų, šokių grupių ir pučiamųjų orkestrų konkursų nugalėtojams.

Liepos 2 d. tęsėsi mėgėjų teatrų pasirodymai Domo aikštėje. Didžiojoje Gildijoje įvyko koklių muzikos koncertas, Nacionalinėje operoje skambėjo latvių simfoninė muzika, dar kartą parodyta „Latviškų vestuvių“ programa. Liepos 3 d. Domo aikštėje pasirodė svečių ansambliai, Kongresų rūmuose vyko tautinių mažumų meno festivalis „Latviškos vaikų“, tęsėsi „Latviškų vestuvių“ ciklas, o „Skonto“ stadione įvyko šiuolaikiškas jaunimo chorų koncertas.

Liepos 4 d. (penktadienį) Kipsaloje dieną karaliavo šokių grupės, o vakare – latvių vestuvininkai, svečių chorai pasirodė „Ave Sol“ salėje, Mežaparko estradoje įvyko moterų ir vyrų chorų koncertas „Latvių legenda“, Dauguvos stadione – didysis šokių koncertas „Mano pašaulis“. Liepos 5 d. liaudies buties muziejuje vyko folkloro diena, Kipsaloje pasirodė svečių ansambliai, Domo aikštėje – pučiamųjų orkestrai, Dauguvos stadione įvyko antrasis šokių koncertas.

Liepos 6 d. ryte buvo atideng-

tas paminklas kompozitoriui Karliui Baumanui, 10 val. prasidėjo Dainų šventės dalyvių eitynės nuo vietos, kur įvyko Pirmoji latvių dainų šventė – Vies-turdarzs į šventiausiajį latviams vietą, prie Laisvės paminklo. Popiet dar įvyko senjorų chorų ir šokių grupių koncertas Domo aikštėje, o vakare – didysis Dainų šventės koncertas Mežaparko. Iš viso šioje latvių dainų šventėje įvyko 37 renginiai.

Lietuva

Lietuvos 2003 m. Dainų šventė buvo renginiais ir žanrais turtingesnė nei ankstesnės, tradiciškai, deja, išliko tik lietaus dušas – Dainų šventės koncerto metu.

Birželio 30 d., pirmadienį, Forum Palace rūmuose įvyko lietuvių tautinio kostiumo kolektyvo pristatymas – pagal muziejinius modelius naujai sukurto tautinių kostiumų teatralizuota gyvoji ekspozicija. Liepos 1 d. Vingio parkas suskambėjo naujais ritmais, čia įvyko kartų vakaras: 1973 m. sukurto V. Ganelino ir S. Gedas muzikalo „Velnio nuotaka“ sceninė premjera. Kaip ir tikėjosi rengininkai, svečių chorai pasirodė tie, kurie matė šį filmą-muziklą prieš 30 metų, ir tie, kurie tuomet dar nebuvo gimę.

Liepos 2 d. Katedros aikštėje suskambėjo naujas teatralizuotas Vidmanto Bartulio kurinis „Mūsų Lietuva“ simfoniniam ir pučiamųjų orkestrui, roko grupėms, solistams. Liepos 3 d. vidurdienį S. Daukanto aikštėje įvyko iškilminga Dainų šventės pradžios ceremonija, o popiet Sereikiškių parke suskambėjo pustrčio šimto folkloro ansamblių balsai. Tą pačią dieną „Arkos“ galerijoje buvo atidaryta liaudies vaizduojamosios dailės meno paroda.

Liepos 4 d. Vilniaus universiteto Petro Skargos kieme įvyko kanklių muzikos popietė „Skambėkite, kanklės“, o vakare Kalnų parke Ansamblių vakaras „Virsmo spalvos“. Liepos 5 d. (šeštadienį) po pietų Katedros ir Rotušės aikštės užpildė pučiamųjų orkestrų garsai, vakare „Žalgirio“ stadione įvyko šokių šventė „Gyvybės žalias medis“. Pagaliau liepos 6 d. – vyko visų šventės dalyvių eitynės iš Katedros aikštės į Vingio parką, kur įvyko didysis Dainų dienos koncertas „Karūna tėvynei“.

Dainų švenčių organizavimas

Baltijos šalių dainų šventės

rengia specialios įstaigos. Jų statusas ir pavaldumas kiekvienoje šalyje siek tiek skiriasi.

Estijoje dainų šventes nuo 1991 m. rengia privati ne pelno organizacija – Estijos Dainų ir šokių šventės tikslinis fondas. Jo tarybos nariai yra Kultūros ir Švietimo ministerijų, Estijos chorų sąjungos, liaudies šokių ir muzikos draugijos, Estijos savivaldybių sąjungos, Estijos regioninės kultūros tarybos bei Talino miesto valdybos atstovai.

Latvijoje dainų šventes paprastai rengia valstybinė agentūra „Liaudies meno centras“, tačiau paskutiniosios šventės rengimas buvo pavestas Kultūros ministerijos suburtai Darbo grupei. Liaudies meno centras, užtikrinamas Dainų švenčių proceso nenutrūkstamumą, glaudžiai bendradarbiauja su centro regioninėmis tarybomis, savivaldybėmis, visuomeninėmis organizacijomis. Kiekviename rajone ar mieste darbą prižiūri Kultūros ministerijos vyriausieji valstybiniai inspektoriai.

Lietuvoje dainų šventes rengia ir jų raidą užtikrina Lietuvos liaudies kultūros centras, kuriame dirba chorų, pučiamųjų orkestrų, šokių, folkloro, tautinės muzikos, liaudies meno specialistai. Centras glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos chorų sąjunga, pučiamųjų orkestrų bendrija, liaudies instrumentinės muzikos draugija, kitomis visuomeninėmis organizacijomis, savivaldybių kultūros struktūromis. Už šventės organizavimą atsakingas dainų šventės direktorius, dainų, šokių, folkloro bei tautinės muzikos ansamblių vakaro direktoriai bei specialiai sukurtų tarnybų vadovai. Tradiciškai įsteigiama pasirengimo dainų šventei komisija, vadovaujama kultūros ministro. Ji svarsto tuos klausimus, kurių dainų šventės direktoratas išspręsti negali.

TURINYS

Pirmieji busimosios Dainų šventės Čikagoje aidai. Dainų šventės Baltijos šalyse.

Į JAV atvyksta M. K. Čiurlionis. Ruošiamas M. Šileikio kūrybos paroda.

Robertas Keturakis.

Leidiniai.

„Atsiliepk daina“

„Atsiliepk daina“ – tai busimosios VIII Lietuvių dainų šventės, kuri įvyks 2006 m. liepos 2–3 d. Čikagoje, pavadinimas. Paskutiniosios dainų šventės akordai išsiviję nuskambėjo 1991 metais. Per šį laikotarpį laisvoje Lietuvoje įvyko trys pasaulio lietuvių dainų šventės, o mūsų masinis chorinės muzikos judėjimas lyg ir sustojo. Žmogaus gyvenime 15 metų – tai didelis laiko tarpas – vieni užaugome, kiti subrendome, tretieji gal ir pasenome, bet daina, visada išlikus gyva, jeigu tik yra kas ją dainuos. O kaip žinoti, kiek yra mūsų dainuojančių, kiek turime naujų chorų, kiek jaunimo stovyklose skambiais balseliais traukia „...žemė Lietuvos ažuolai žaliuos“, nors tie ažuolai ir liepos jau trečiosios generacijos lietuvių atžalos, gimę toli nuo žemės Lietuvos. O kiek daininių naujų ateivių išiliejo mūsų bendruomenės gretas? Atsakymui į šį klausimą, visiems reikės atsiliepti daina taip, kaip kviečia busimosios šventės pavadinimas.

JAV ir Kanados Lietuvių bendruomenės, kartu su Šiaurės Amerikos muzikos sąjunga, nusprendusi suruošti VIII Dainų šventę, organizaciniam darbui atlikti pakvietė dr. Audrių Polikaitį, o meno vadovės pareigoms – Ritą Čyvaite-Klioriene. Šie abu jauni žmonės, gimę ir užaugę išsivijioje, puikūs savo srities specialistai, tuoj pat labai atsakingai ėmėsi sunkaus, ilgai laukto ir taip reikalingo chorinei muzikai darbo.

Vyksta JAV ir Kanados atsa-

kingų bendruomenės atstovų posėdžiai ir telefoninės konferencijos, formuojami komitetai įvairiems šventės ruošos darbus atlikti, renkamos lėšos, kuriamos reklamos ir kt.

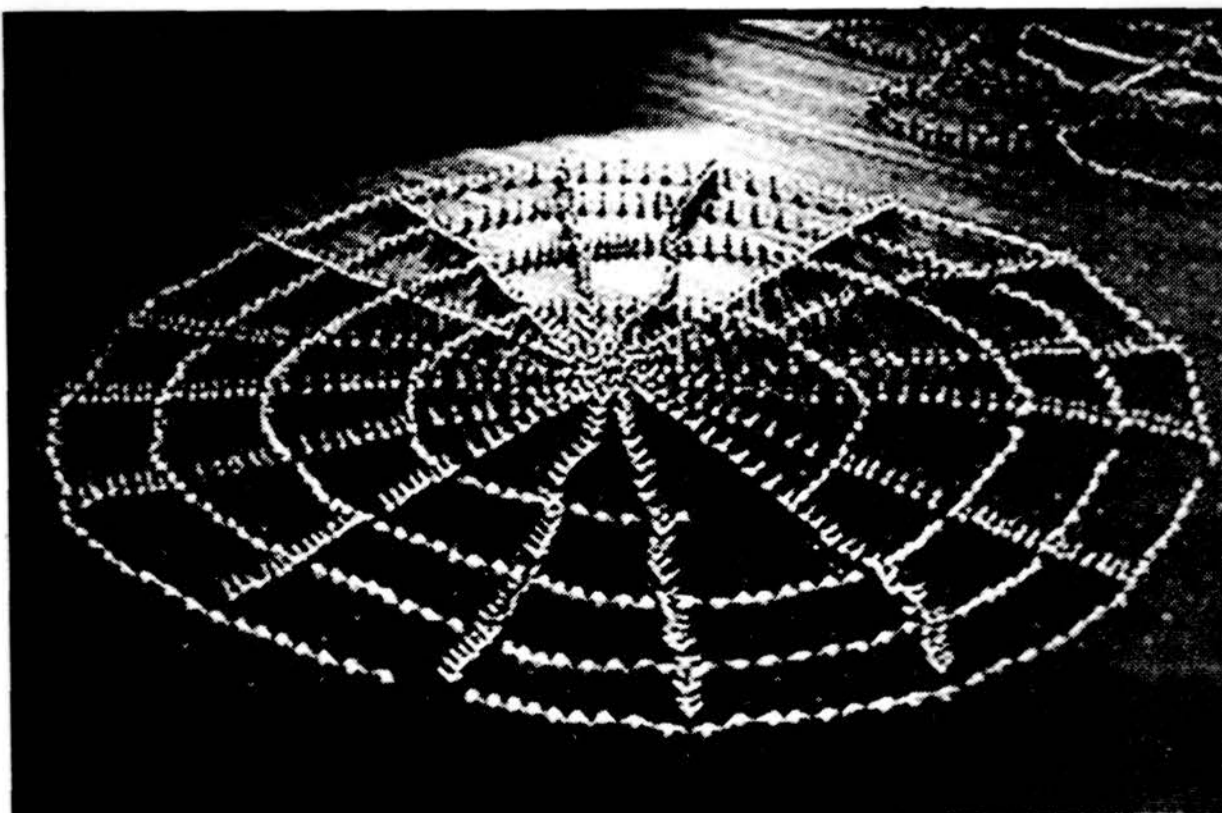
Išrinkta ir užsakyta UIC (University of Illinois at Chicago) salė, talpinanti 10 tūkstančių klausytojų ir per 500 atlikėjų. Salė yra netoli miesto centro arti greitkelių ir O'Hare oro uosto. Didelė mašinų statybos aikštė ir greitas visuomeninis transportas bus naudojamas svečių patogumui.

Specialiai šiai šventei yra sukurta net keturios naujos dainos. Beveik baigtas atrinkti šventės repertuaras, į kurio sudėtį įeina mišrių chorų, jaunimo, vaikų ir jungtinio choro dainos. Dainos, kurias sukūrė ir Lietuvoje, ir išsivijioje gyvenantys kompozitoriai, kurios yra linksmos ir liūdnos, liaudies ir estradinės, kad kiekvienas rastume savo širdies melodiją, kad kiekvienas galėtume atsiliepti daina.

Abiejų vyriausių vadovų dėka, yra sukurta ir tuoj pradės veikti interneto svetainė, skirta VIII Dainų šventei. Joje apsilankiusieji ras informaciją visais jiems rūpimais klausimais. Svetainės adresas: www.dainusvente.org.

VIII Dainų šventės organizatoriai maloniai kviečia visus lankyti internetinėje svetainėje, sekti išsivijioje spaudą, kurioje stengsimės pastoviai visus informuoti dainų šventės „Atsiliepk daina“ džiaugsmus, rūpestius ir naujoves.

Nijolė Benotienė

Latvijos tautinių šokių šventė 2003 m.

Talentas suranda progą pasireikšti

LAIMA KRIVICKIENĖ

„Pasaulis pilnas nesurasto grožio ir gėrio“.

Mykolas Šileikis

Lietuvių dailės muziejus, Pasaulio lietuvių centre, Lemonte, pirmąsias parodas atidarė 1989 m. rudenį, kai į Mokslo ir kūrybos simpoziumą iš įvairiausių pasaulio kampelių suvažiavo, suskrido lietuviai. Pirmieji nerimastingos veiklos žingsniai patį išrengtose, dar dažnai kvėpiančiose, erdvaus pastato požeminėse patalpose jau tapo istorija, muziejų, seniai pamėgo lietuviai ir kitų tautybių lankytojai. Meno apsuptyje vyksta lietuvių dvasiai artimi šventiniai renginiai, poezijos – literatūros vakarai, koncertai. Muziejus tapo tikru kultūros židinėliu, kur į vieną ryšį susipina meno srovės, turtingos vidinį žmogaus pasaulį.

Dėmesio verta ne tik pagrindinė lietuvių menininkų, kuruojančių Amerikos žemėje, ekspozicija (beje, tai vienintelė, reprezentuojanti lietuvių kultūrą, išsaugota ateinančioms kartoms, lietuviško meno sala JAV), Algimanto Kežio fotomenas. LD muziejus ruošia parodas, ištvėringai kaupia ir pildo muziejaus archyvus naujais kūriniiais, leidžia parodų katalogus, lankstinukus. Kelia į muziejų suranda meno kolekcijas. Čia gali susipažinti su žymaus skulptoriaus Vytauto Kašubos kūryba (Aleksandro Kašubienės dovana), A. ir J. Zikarų meno rinkiniu, Čiurlionio galerijos, Inc., išsaugotais dail. Mykolo Šileikio kūrybos turtais.

Šių dienų modernios dailės srovių įvairovėje ieškant romantinio meno grožio, atmintį išskyla dailininko Mykolo Šileikio kūryba, išsauganti meno proceso tęstinumą, pusiausvyrą tarp klasikinio ir naujų raiškos formų, nepretenduojant į avangardinį radikalizmą. Atvira širdimi ir susizavėjusiu žvilgsniu

į gamtos pasaulį, su romantišku užsidegimu ugdes kūrybinę saviraišką, tikėjo menininko vedlio misijos svarba, kūrybą suvokdamas kaip sakralinį aktą, ją tapatinu su gyvenimiška, morale.

Žinia, kad Lietuvių dailės muziejus ruošiasi meno mylėtojams pristatyti dail. M. Šileikio gamtovaizdžio grožį, pasakinto susipažinti su Čiurlionio galerijos, Inc., pastangomis sukaupta ir dabar LD muziejaus fonduose saugoma kūryba. Kartu prisiminėme Domo Adomaičio ilgų metų veiklą ir atliktą didelį darbą, įvertinant, išsaugant paveikslus bei archyvą. Vykdydamas dailininko valią, D. Adomaitis sudarė ir 1992 m. išleido gražų, išsamų leidinį – monografiją *Mykolas Šileikis / Michael J. Šileikis*. „Turtingas dail. Šileikio gyvenimas įrodė, kad tikras talentas visuomet suranda progą pasireikšti. Gimęs gražiame Lietuvos Zarasų krašte, jis nuo mažens žavėjosi bažnyčios skulptūromis ir paveikslais. Pasakiški ežerai, pušynai, visa apylinkės gamta įsisiurbė į jo sielą ir tas gamtos grožis lydejo jį visą gyvenimą“, – rašo D. Adomaitis. Vartėme gausiai iliustruotą, išsamiai nusakančią dailininko gyvenimą, deramai atskleidžiantį kūrybos vyksmą, pasirinktas meno sritis, knygą, kurioje visi tekstai yra lietuvių ir anglų kalba. Leidinį – monografiją galima įsigyti *Draugo* knygyne. Žvelgdami į įspūdingas portretines drobes, gamtos vaizdų paveikslus, tarsi vėl keliavome dailininko kūrybos žeme.

Mykolas Šileikis gimė 1893 m. spalio 15 d. Justino ir Marijos (Klimauskytės) šeimoje, Liminalio vienkiemyje, Degučių vals., Zarasų apskrityje. Norėdamas išvengti prievolės caro karinėje tarnyboje, 1913 m. atvyko į JAV. Pirmą sunkaus darbą žingsniai Leechbourge, moke-

si, organizavo Lietuvos Sūnų ir dukterų draugiją, rašė žinutes *Keleivui*. 1915 m. persikelia į Boston, dirba prie linotipo, moko Pelegrini meno mokykloje, Boston Bigelow vid. mokykloje, privačioje Bell Art School of studijuoja City Art School of Boston prof. Brown ir Adelaide Palmer klasėse.

Įvertinę jaunuolio talentą, lyg nujausdami jo ateitį meno srityje, mokytojai patarė studijas tęsti Čikagos meno institute (Chicago Art Institute). 1923 m. su pagyrimu baigęs Čikagos meno institutą, dar tobulinosi Y.M.C.A. kolegijoje. Čikagoje 1928 m. vedė Pauliną Jatulytę. 1925 m. Čikagos meno institute surengtoje dailės parodoje darbai įvertinti I premija, 1936 miesto galerijoje vykusioje lietuvių parodoje, kurioje dalyvavo ir skulptorius Petras Rimša, vėl laimi I premiją.

Jo meno pasaulis, kuriame tvyro skaidri gamta, saulės atspindžiai ir ištirpusi vakaro prieblanda, tai gamtos pažadintos nuotaikos – šviesios, spalvingos ar blyškios, ramios, lyrinės ir poetinės. Paveikslai alsuoja atviru gamtos grožiu, kurį kartais išterpia tolumoje ryškėjantis bažnyčios siluetas, miesto gyvenimo momentai ar pramonės galūnė. Nors fiksuoti realią gamtą pagal metų laikų kaitą, nuotaiką, pasirenkant gamtos siulomą spalvų paletę, tampa būtis metafora.

Ir net XX a. septintojo dešimtmečio meno erdveje dailininkų dirbtuvėse vykę posūkiai nepajudino, o gal stiprino, M. Šileikio tikėjimą savuoju, dar 1918 m. pasirinktu, kūrybos keliu, savais atradimais ir prasme. Dailininkas dalyvavo Čikagos meno institute, Illinois ir Indiana dailininkų ruošiamose parodose, ruošė autorines, didelio dėmesio ir gero įvertinimo sulaukusias parodas. „Aš sunkiai dirbau norėdamas rasti formų ir spalvų

paslaptis. Norėjau atvira širdimi prisidėti prie šio pasaulio grožio praturtinimo savo įnašu, be kurio žmogaus gyvenimas nebūtų pilnas... Pasaulis pilnas nesurasto grožio ir gėrio... – 1978.05.17 dailininkas rašė 85 metų sukakties parodos kataloge.

Metų metais gyveno gamtos grožiu, jos vaizdais žavėjo parodų (ruošė 1923 – 1987 m.) lankytojus, ir menas gana plačiai pasklido po pasaulį, pasiekdamas Pietų Ameriką, Meksiką, Kanadą, Kiniją, išskurdamas muziejų, meno galerijų kolekcijose, privačiuose rinkiniuose, papuošė bičiulių namų interjerus. Per 1,000 darbų tvirtina dailininko pasirinkto kūrybinio kelio nuostatas, išimybė meno krypčiai jungia tapybos, grafikos darbus, pasikartoja knygų iliustracijose, scenos dekoracijose, ryškėja piešiniuose, skleidžiasi mintų prasmėmis straipsniuose, rašiniuose. „Meno žinių“ redaktoriui *Naujienose*, bendradarbiau *Aiduose*, *Naujoje aušroje*, *Drauge* ir kt., knygų vertėjas, apysakų ir fejtonų rašytojas, išleisdamas apysakų rinkinį „Liučija“, visuomenininkas paliko nebaigtą rašyti romaną ir gausų, dėmesio vertą archyvą.

Plačiai savo kūryba žinomas menininkas priklausė „Alumni Association of the Art Institute of Chicago“, „Artists League of the Art Institute of Chicago“, „Hoosier Salon of Indiana“, „All-Illinois Society of the Fine Arts“, „Chicago Eguite Society“ organizacijoms, buvo vienas pagrindinių Lietuvių dailininkų sąjungos ir Čiurlionio galerijos steigėjų, Lietuvių dailininkų sąjungos pirmininkas, Čiurlionio galerijos vicepirmininkas ir Meno tarybos vadovas. Už geriausius tapybos ir skulptūros darbus įsteigęs Premijų fondą Čiurlionio galerijoje, Inc., savo meno lobį jai paliko saugoti ir tvarkyti.

Mykolas Šileikis. „Des Plaines upė žiemą“.

Lietuvių dailės muziejaus 2005 m. vasario 19 d., šeštadienį, 6:30 val. vakaro, atidarymoje dail. Mykolo Šileikio kūrybai skirtoje parodoje bus atskleista tik nedidelė kūrybinio palikimo dalis – čia visu grožiu, spalvomis ir vienybe vyraus gamta.

Prigimties apdovanotas spalvų pajutimu, universitetinėse studijose sukaupęs gilią profesines žinias, pasikliaudamas

regejimo skvarbumu ir vidine klausa, su vienodu atsidegimu tapė ir klasikinį portretą, ir pamiltos gamtos ar miesto gyvenimo motyvus. Lietuviui, pasiilgusiam pajūrio kopų, vasaros pievų, miškelių grožio bus malonu surasti šiltą žemės tonų spalvą, dangaus melį, nors tokie širdžiai artimi paveikslai tapyti čia pat Michigan ežero ar Čikagos miesto ir priemiestių aplinkoje.

„Šiandien mums lieka tik gerėtis Mykolo Šileikio dailės kūrybos įnašu į lietuvių meno lobyną ir sudaryti sąlygas, kad jo ir kitų lietuvių dailininkų darbai išliktų prieinami ateinančioms kartoms“, – dar 1969 m. *Aiduose* rašė Mikalojus Ivanuskas.

L. D. muziejus, vykdamas meno išsaugojimo misiją, kviečia visus atvykti, pabūti kartu, pajusti kūrėjo tiesą, kad „gamta nemėgsta melo“...

Mykolas Šileikis. „Michigan ežero pakrantė“.

Angeles Šiuolaikinio meno muziejus ir Washington Hirshorn muziejus bei Skulptūrų sodo (dalis Smithsonian instituto). Abi parodos yra ruošiamos Los Angeles ir Washington muziejų bendromis jėgomis, bet M. K. Čiurlionio ir kai kurių kitų dailininkų.

P. Klee ir F. Kupka. Pirmą kartą Čiurlionis bus matomas tarp Amerikos modernistų – Arthur Dove, Georgia O'Keeffe, Morgan Russell ir Stanton Macdonald-Wright. Daug kam reikės paimti enciklopediją, kad sužinotų, kas tie dailininkai yra.

Pirmą kartą bus bandyta integruoti įvairias disciplinas ir pašalinti ribas tarp menų, pristatyti juos, kaip interdisciplinarinį objektą – tas žodis pasakutiniu metu pasidaręs labai populiarus ir labai puoselejamas sociologijos studijose.

Čiurlionis gyveno gan komplikuotą laikotarpį, kur visi menai ieškojo naujų formų ir skolinosi vieni iš kitų, todėl poezija ir teatras, baletas ir opera, fotografija ir filmas, muzika ir dailė buvo kuriami kartu. Pastebėkim Čiurlionio žodyną paveikslų pavadinimuose ir poezijos bandymuose. Beaudelaire ir Mallarme buvo geriausi dailininkų interpretatoriai ir

draugai. Manet ir Cezanne įkvėpė ne vieną poetą ir muziką. Debussy ir Sibelius rašė muziką, įkvėpti vizualinio meno. O ką jau besakyti apie dailininkus, kurių estetiškas pagrindas buvo muzika, kaip Čiurlionio ar Kandinskio?

Dažnai buvo bandoma interpretuoti, kodėl Čiurlionis, baigdamas Leipzigo muzikos studijas, perėjo į tapybą. Abu menai reikalavo skirtingų priemonių ir priėjimų, bet kažkodėl, jo laikotarpis susizavėjo menų integracijai ir labai puoselejamam sociologijos studijose. Čiurlionis gyveno gan komplikuotą laikotarpį, kur visi menai ieškojo naujų formų ir skolinosi vieni iš kitų, todėl poezija ir teatras, baletas ir opera, fotografija ir filmas, muzika ir dailė buvo kuriami kartu. Pastebėkim Čiurlionio žodyną paveikslų pavadinimuose ir poezijos bandymuose. Beaudelaire ir Mallarme buvo geriausi dailininkų interpretatoriai ir

Paminklas M. K. Čiurlionii Druskininkuose. Vladimiro Gulевичiaus (Elta) nuotrauka.

Užrašai iš provincijos Los Angeles modernaus meno muziejuje

STASYS GOŠTAUTAS

Jeigu prieš 50 metų Vytautas K. Jonynas ir daugelis čiurlionistų abejojom Aleksio Rannito teorija apie Čiurlionį, kaip abstraktaus meno pionierių, tai šiandien, nors ir niekas nepasikeitė, bent iš dalies sutikti, kad kažkas nuostaba buvo, nors nei pats Čiurlionis, nei jo bendralaikiai nedrįso apie tai net pagalvoti... Kaip galėjai rašyti apie siurrealizmą ar abstraktų meną, jeigu tokio kūrinio dar net nebuvo? Nemanau, kad Čiurlionis sąmoningai kūrė abstraktų meną, bet, būdamas giliai intuityvus žmogus, keturių menų kūrėjas: kompozitorius, dailininkas, fotografas ir poetas, natūraliai tapo interdisciplinariniu menininku, intuityviai priėjusiu prie to, ką šiandien mes vadinam abstraktiu menu.

Rašant apie abstraktų meną, negalim pamiršti Kandinskio, nes jis buvo abstraktaus meno teoretikas, dar prieš pradėdamas tapyti savo abstrakčius akvareles. Nesvarbu, ar

Čiurlionis buvo jam įkvėpimas, ar tik sutapimai, ar jis jį pažinojo, ar niekad nesuistitiko, tie sutapimai yra gan dažni žmonijos istorijoje. Tad Čiurlionis visai galėjo užkliuti ant ką šiandien visi pripažįstam kaip abstraktaus meno prado, tik vargu, ar jis spėjo suformuluoti tą savo atradimų teoriją. Tą paliko Kandinskiui.

Pirmą kartą bus bandoma integruoti įvairias disciplinas ir pašalinti ribas tarp menų, pristatyti juos, kaip interdisciplinarinį objektą

Tad gal nėra nuostabu, kad šių metų vasario 13 d. Los Angeles Šiuolaikinio meno muziejuje (MOCA) trys Čiurlionio paveikslai dalyvaus su kitais 80 nuo 1905 iki 2005 metų, t.y. per šimtą metų sukurtų darbų, įkvėptų muzikos garsų. Parodos pavadinimas „Visual Music 1905–2005“ daug ką pasako. Tokios rūšies paroda yra suorganizuota pirmą kartą, deka dvejų muziejų: jau minėto Los

lininkų darbai buvo parinkti skirtingi. Los Angeles kažkodėl pasirinko „Kibirkščių“ ciklą, o Washington bus eksponuojama M. K. Čiurlionio „Sonata Nr. 6., Žvaigždžių sonata“ (Allegro ir Andante, 1908). Los Angeles paroda vyks vasario 13 – gegužės 22 dienomis; Washington – nuo birželio 17 iki rugpjūčio 11 d. Tad bus progos pirmą kartą pamatyti lietuvių dailininką tarp jo amžininkų – V. Kandinskio,

